

Erdemden Eyleme: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde Değerler Eğitiminin Bütüncül İnşası

Erkan ÇELİK¹, Şemsettin DURSUN²

¹T.C. Milli Eğitim Bakanlığı- 0009-0003-6019-9250 mathakeff@gmail.com

²Batman Üniversitesi- 0000-0001-8409-9308 dursun72@gmail.com

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değerler eğitiminin kuramsal temellerini, uygulama boyutlarını ve öğretim programlarına yansımalarını analiz ederek literatüre özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Modelin merkezinde yer alan Erdem-Değer-Eylem çerçevesi, bireyin karakter gelişimini destekleyen ve değerlerin davranışa dönüşmesini önceleyen bir yapı sunmaktadır. Araştırma, nitel yöntemle yürütülmüş; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan öğretim programları, tanıtım kitapçıkları ve ilgili akademik yayınlar doküman analizi yoluyla incelenmiştir. Bulgular, değerlerin öğretim programlarında hem açık hem örtük biçimde yer aldığını; öğrenci profilinin yalnızca akademik başarıya değil, aynı zamanda etik bilinç, empati ve toplumsal sorumluluk gibi çok boyutlu gelişim alanlarına dayandığını göstermektedir. Öğretmenlerin değerleri modelleme yoluyla aktarması, okul kültürü ve öğretim materyallerinin bu süreci desteklemesi, değerler eğitiminin davranışsal düzeyde kazanılmasını sağlamaktadır. Tartışma bölümünde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, UNESCO, OECD, Avrupa Komisyonu ve Singapur Eğitim Modeli ile karşılaştırılmış; modelin hem yerel kültürel mirasa hem de evrensel değerlere dayandığı ortaya konmuştur. Sonuç olarak, değerler eğitimi yalnızca bilgi aktarımı değil; bireyin kendini gerçekleştirme ve topluma anlam katması için güçlü bir zemin sunmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda sınıf içi uygulamalar, öğretmen deneyimleri ve öğrenci kazanımları daha ayrıntılı biçimde incelenmeli; değerler eğitiminin etkisi uzun vadeli izleme çalışmalarıyla değerlendirilmelidir.

Anahtar kelime: Değer, değer eğitimi, erdem değer eğitimi, maarif model

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihçesi:

Alındı:18.10.2025

Düzeltilmiş hali alındı:28.11.2025

Kabul edildi:10.12.2025

Çevrimiçi yayımlandı:30.12.2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

From Virtue to Action: The Holistic Construction of Values Education in the Century of Türkiye Education Model

Erkan ÇELİK¹, Şemsettin DURSUN²

¹T.C. Milli Eğitim Bakanlığı- 0009-0003-6019-9250 mathakef@gmail.com

²Batman Üniversitesi- 0000-0001-8409-9308 dursun72@gmail.com

Abstract

This study aims to make an original contribution to the literature by analyzing the theoretical foundations, practical dimensions, and reflections of values education within the Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (Century of Türkiye Education Model). At the core of the model lies the Virtue-Value-Action framework, which supports character development and prioritizes the transformation of values into behavior. The research was conducted using qualitative methods; curricula published by the Ministry of National Education, introductory booklets, and relevant academic publications were examined through document analysis. Findings indicate that values are embedded in curricula both explicitly and implicitly, and that the student profile is shaped not only by academic achievement but also by ethical awareness, empathy, and social responsibility as multidimensional areas of development. Teachers' role in modeling values, together with the support of school culture and instructional materials, enables values to be acquired at the behavioral level. In the discussion, the Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli is compared with UNESCO, OECD, the European Commission, and the Singapore Education Model, revealing that it is grounded in both local cultural heritage and universal values. In conclusion, values education is not merely the transmission of knowledge but provides a strong foundation for self-realization and meaningful contribution to society. Future research should focus on classroom practices, teacher experiences, and student outcomes in greater detail, and evaluate the long-term impact of values education through longitudinal studies.

Keywords: Value, value education, virtue value education, educational model

ARTICLE INFORMATION

Article History:

Receipt: 18.10.2025

Corrected version received: 28.11.2025

Accepted: 10.12.2025

Published online: 30.12.2025

Article Type: Research article

1. Giriş

Eğitim, yalnızca bilgi aktaran bir süreç midir? Yoksa bireyin karakterini, değerlerini ve toplumsal duruşunu şekillendiren bir yaşam pratiği mi? Bu sorular, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına girerken, Türkiye'nin eğitim politikaları yalnızca müfredat değişiklikleriyle değil; aynı zamanda bir medeniyet tasavvuruyla yeniden şekillenmektedir (Topçu, 1961; MEB, 2024). Eğitim sisteminin bu dönüşüm süreci, bireyin çok yönlü gelişimini önceleyen ve erdemli insan yetiştirmeyi merkeze alan bir paradigma değişimini ifade etmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bireyin zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimini bir bütün olarak ele almakta; akademik başarıyı önceleyen değil, erdemli birey yetiştirmeyi hedefleyen bir anlayışı temsil etmektedir. Bu bağlamda model, bireyin içsel dünyasını şekillendiren değerleri ve bu değerlerin davranışa dönüşümünü merkeze almaktadır. Erdemli bireyin nitelikleri arasında adalet, saygı, sabır ve sorumluluk gibi temel değerler yer almakta; aynı zamanda sorgulayan, düşünen ve topluma katkı sunan birey profili öne çıkarılmaktadır. Bu yaklaşım, bireyin yalnızca bilgiyle donatılmasını değil, aynı zamanda anlam arayışına yönelmesini amaçlamaktadır. Lickona (1991), karakter eğitiminin bilgi aktarımının ötesine geçerek davranışa dönüşen değerleri hedeflemesi gerektiğini vurgularken; Kohlberg (1981), ahlaki gelişimi evreler halinde tanımlayarak bireyin etik karar alma yetisini geliştirmeyi merkeze alır. Schwartz (1992), bireylerin değer sistemlerinin evrensel boyutlarını ortaya koyarak, değerlerin birey-toplum etkileşimindeki rolünü açıklamaktadır.

Dijitalleşmenin hızla dönüştürdüğü dünyada, bireylerin değer eksenli bir eğitimle donatılması giderek daha kritik hale gelmektedir. UNESCO (2015), küresel vatandaşlık eğitimi ilkeleriyle bireyin hem yerel kültürünü tanıyan hem de evrensel değerlere açık bir birey olarak yetiştirilmesini önermektedir. OECD (2018), eğitimde değer aktarımını 21. yüzyıl becerileriyle entegre biçimde ele almakta; Avrupa Komisyonu (2022), demokratik okul kültürü ve öğrenci katılımı üzerinden değerlerin kazandırılmasını savunmaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bu uluslararası yaklaşımlarla örtüşmekle birlikte, Türk medeniyet birikimini temel alan özgün bir değerler eğitimi felsefesi sunmaktadır.

Modelin sunduğu yaklaşım, pedagojik bir çerçevenin ötesinde felsefi bir duruşu da içinde barındırmaktadır. Türk medeniyet birikimiyle evrensel değerleri harmanlayan bu yapı, eğitim sistemini bilgi temelli değil; anlam temelli bir zemine oturtmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Erdem-Değer-Eylem çerçevesi ile bireyin davranışlarının değerlerle ilişkilendirilmesi ve bu değerlerin erdemli insan idealine ulaşmada bir araç olarak kullanılması amaçlanmaktadır. Öğrenci profili, yalnızca akademik başarıya değil; aynı zamanda ahlaki bilinç, estetik bakış ve toplumsal sorumluluk gibi çok boyutlu gelişim alanlarına dayanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024), bu profili "yetkin ve erdemli insan" olarak tanımlamakta; bireyin bilgi, beceri, eğilim ve değerlerle yapılandırıldığını vurgulamaktadır. Ryan ve Deci (2000), bireyin içsel motivasyonunun gelişimi için değer temelli öğrenmenin kritik olduğunu belirtirken; Banks (2008), çokkültürlü eğitim bağlamında öğrencinin hem yerel hem evrensel değerlerle donatılmasının küresel vatandaşlık bilinci açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 1. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Değerler Eğitimi Yaklaşımının Temel Bileşenleri*

Bileşen	Açıklama
Erdem – Değer – Eylem Çerçevesi	Bireyin içsel yönelimi, toplumsal ilkeler ve davranışsal dönüşüm ilişkisi
Öğrenci Profili	Etik bilinç, toplumsal sorumluluk sahibi birey
Disiplinler Arası Entegrasyon	Değerlerin tüm derslerde açık ve örtük biçimde sunulması
Örtük Program	Okul kültürü, öğretmen davranışı ve sosyal ortam yoluyla değer aktarımı
Uluslararası Uyum	UNESCO, OECD ve diğer modellerle kavramsal paralellik

Tablo 1, modelin değerler eğitimine yaklaşımını oluşturan temel bileşenleri özetlemekte; kuramsal çerçeve ile uygulama stratejileri arasındaki ilişkiyi görselleştirmektedir.

Bu bağlamda, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin değerler eğitimi yaklaşımını kuramsal ve uygulamalı düzeyde ele alan bu çalışma, literatürdeki normatif ve yüzeysel değerlendirmelerin ötesine geçerek bütüncül bir analiz sunmaktadır. Modelin Erdem-Değer-Eylem çerçevesi üzerinden yapılandırılması, bireyin karakter gelişimini merkeze alan özgün bir pedagojik yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Çalışma, hem ulusal eğitim politikalarının dönüşümünü hem de uluslararası değerler eğitimi modelleriyle karşılaştırmalı bir perspektifi bir araya getirerek, Türkiye'deki eğitim araştırmalarına teorik derinlik ve uygulama temelli katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle, değerler eğitiminin yalnızca müfredat düzeyinde değil; aynı zamanda kültürel, etik ve davranışsal boyutlarıyla yeniden düşünülmesine zemin hazırlamaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalar, sosyal olguların anlamını derinlemesine kavramayı amaçlayan ve katılımcıların deneyimlerini, algılarını ve yorumlarını merkeze alan bir yaklaşımı temsil etmektedir. Doküman analizi, özellikle politika belgeleri ve müfredat metinleri gibi yapılandırılmış kaynaklarda anlamlı örüntüleri ortaya çıkarmada etkili bir yöntemdir (Bowen, 2009; Merriam, 2009). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri üzerine kapsamlı bir çerçeve sunan Yıldırım ve Şimşek (2021), doküman analizinin aşamalarını sistematik biçimde tanımlamaktadır. Benzer şekilde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli üzerine yapılan çalışmalarda da doküman analizi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım & Çalışkan, 2024).

Araştırmanın temel amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değerler eğitiminin kuramsal temellerini, uygulama boyutlarını ve öğretim programlarına yansımalarını çok yönlü biçimde analiz etmektir. Bu doğrultuda doküman analizi ve içerik çözümlemesi teknikleri tercih edilmiş; eğitim politikalarının yazılı belgeler üzerinden sistematik biçimde incelenmesi hedeflenmiştir. Bowen (2009), doküman analizinin özellikle politika belgeleri ve müfredat metinleri gibi yapılandırılmış kaynaklarda anlamlı örüntüleri ortaya çıkarmada etkili olduğunu belirtmektedir. Krippendorff (2013) ise içerik analizinin metinlerdeki anlamlı birimlerin sistematik biçimde kodlanması ve temalar halinde sınıflandırılması sürecini içerdığını ifade etmektedir.

Araştırma, betimleyici bir yaklaşımla tasarlanmış olup mevcut durumu anlamaya ve yorumlamaya yöneliktir. Betimleyici çalışmalar, var olan durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçlamakla birlikte, bu durumu anlamlandırma sürecinde araştırmacının yorumlayıcı rolünü de içerir (Miles & Huberman, 1994). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne ait resmi belgeler, öğretim programları, akademik yayınlar ve politika metinleri sistematik biçimde incelenmiş; bu belgeler aracılığıyla değerler eğitiminin nasıl yapılandırıldığı, hangi kavramsal çerçevelerle desteklendiği ve uygulamada nasıl yer bulduğu detaylı biçimde analiz edilmiştir. Bu süreçte hem ulusal hem uluslararası kaynaklardan yararlanılarak karşılaştırmalı bir bakış açısı geliştirilmiştir.

Veri seti, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tanıtım Kitapçığı” (MEB, 2024), öğretim programları (OGM Materyal, 2024), akademik makaleler (Lickona, 1991; Taşkın, 2025) ve uluslararası kaynaklar (UNESCO, 2015; OECD, 2018; Avrupa Komisyonu, 2022) üzerinden oluşturulmuştur. Ayrıca öğretmen görüşlerine dayalı ikincil kaynaklar, eğitim politikası analizleri ve müfredat değerlendirme raporları da veri setine dahil edilmiştir. Bu kaynaklar, değerler eğitiminin hem kuramsal hem uygulama boyutlarını ortaya koymak açısından zengin bir içerik sunmuştur.

Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Kodlama süreci, açık kodlama → eksen kodlama → seçici kodlama aşamalarıyla yürütülmüş; her aşamada kavramsal bütünlük ve analitik tutarlılık gözetilmiştir (Strauss & Corbin, 1998). Belgelerde yer alan kavramlar, temalar ve söylemler kodlanarak sınıflandırılmış; özellikle “erdem”, “değer”, “eylem”, “bütüncül yaklaşım”, “öğrenci profili” ve “toplumsal sorumluluk” gibi anahtar kavramlar üzerinden tematik analiz yapılmıştır.

Araştırmanın geçerliği, kullanılan kaynakların güncelliği, resmiyeti ve bilimsel niteliği ile sağlanmıştır. MEB belgeleri birincil kaynak olarak değerlendirilmiş; akademik yayınlar ise bilimsel geçerlik açısından destekleyici rol oynamıştır. Güvenirlik ise veri analiz sürecinde araştırmacı önyargısından kaçınılması, kodlama sürecinin sistematik yürütülmesi ve temaların açık biçimde tanımlanmasıyla sağlanmıştır. Ayrıca veri analiz süreci boyunca araştırmacı notları tutulmuş ve kodlama kararları gerekçelendirilerek belgelenmiştir.

Çalışma sürecinde etik ilkelere tam uyum gösterilmiştir. Kullanılan tüm kaynaklara açık biçimde atıf yapılmış, telif haklarına saygı gösterilmiştir. Araştırma sürecinde herhangi bir kişisel veri toplanmamış; yalnızca kamuya açık akademik ve resmi dokümanlar kullanılmıştır. Bu durum, hem etik hem metodolojik açıdan çalışmanın güvenilirliğini artıran bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

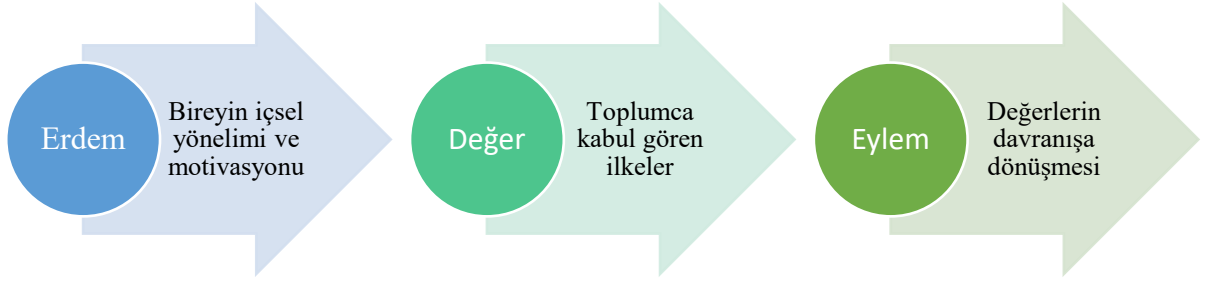
Araştırmada ulaşılan bulgular; Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, Öğrenci Profili ve Değerler Eğitimi ve Öğretim Programlarına Yansıması alt başlıkları çerçevesinde düzenlenerek sunulmuştur.

3.1. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin en dikkat çekici yönlerinden biri, değerler eğitiminin kuramsal ve uygulamalı boyutlarını bütünleştiren Erdem–Değer–Eylem Çerçevesidir. Bu yapı, değerlerin yalnızca ezberlenmesi değil; yaşanması, içselleştirilmesi ve davranışa dönüşmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Eğitim, bireyin ne bildiğinden çok, nasıl davrandığıyla ilgilenmelidir. Bu çerçeve, bireyin karakter gelişimini merkeze alan bir eğitim anlayışını temsil ederken, aynı zamanda etik bilinç ile davranışsal çıktı arasında anlamlı bir bağ kurmaktadır. Değerlerin davranışa dönüşmesi, bireyin toplumsal hayata aktif biçimde katılımını sağlayan bir süreçtir. Bu bağlamda, eğitim yalnızca bilgi aktarımı değil; aynı zamanda değer üretimi ve davranış biçimlendirmesi olarak görülmelidir.

Erdem, bireyin içsel yönelimi ve ahlaki tutarlılığını; değer, toplum tarafından kabul gören ilkeler bütünü; eylem ise bu ilkelerin davranışa dönüşmesini ifade eder. Bu üçlü yapı, bireyin karakter gelişimini destekleyen bir yol haritası sunar. Lickona (1991), karakter gelişiminin yalnızca bilgi aktarımıyla değil; değerlerin davranışa dönüşmesiyle mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu harita, yalnızca teorik bir çerçeve olarak kalmamalı; sınıf ortamında, okul kültüründe ve sosyal yaşamda somut karşılıklar bulmalıdır. Eğitim ortamlarında bu çerçevenin uygulanabilirliği, öğretmenlerin rolüyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmen, yalnızca bilgi aktaran değil; aynı zamanda değerleri modelleyen bir rehberdir. Akbaş (2004), öğretmenlerin değer aktarımında rol model olmasının modelin başarısı açısından kritik önemde olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin etik liderlik ve değer aktarımı konularında desteklenmesi gerekmektedir.

Modelin bu çerçevesi, bireyin içsel motivasyonunu toplumsal sorumlulukla buluşturarak, eğitimde etik niyet ile davranışsal çıktı arasında köprü kurar. Erdem bireyin niyetini, değer toplumsal ölçütü, eylem ise bu ölçütlerin davranışa dönüşmesini temsil eder. Bu yapı, bireyin hem kendisiyle hem toplumla kurduğu ilişkiyi yeniden tanımlayan bir zemin oluşturur. Eğitimde bu dönüşümün sağlanması, bireyin değerleri yalnızca tanıması değil; aynı zamanda bu değerleri gündelik yaşamında uygulamasıyla mümkündür. Sabır, adalet, yardımseverlik gibi değerlerin davranışa dönüşmesi, bireyin etik gelişimini destekleyen temel unsurlardır. Bu süreçte okul kültürü, öğretim materyalleri ve sosyal etkinlikler önemli rol oynar. Böylece değerler eğitimi, bireyin hem kişisel gelişimini hem de toplumsal bütünleşmesini destekleyen bir araç haline gelir.

Şekil 1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde değerler eğitiminin üçlü yapısı: Erdem, Değer ve Eylem

Şekil 1’de verilen diyagramda, değerler eğitiminin üç temel bileşeni yatay bir akışla sunulmuştur. “Erdem” bireyin içsel yönelimi ve motivasyonunu; “Değer” toplum tarafından kabul gören ilkeleri; “Eylem” ise bu değerlerin davranışa dönüşmesini temsil eder. Oklar, bu dönüşüm sürecini simgeler.

3.2. Öğrenci Profili ve Değerler Eğitimi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde öğrenci, yalnızca akademik başarıya odaklanan bir birey olarak değil; aynı zamanda düşünen, sorgulayan, üretken ve erdemli bir insan olarak tanımlanmaktadır. Bu profil, eğitim sisteminin bireyi bir bütün olarak ele aldığını ve karakter gelişimini merkeze aldığını göstermektedir. Öğrencinin bilişsel gelişimi kadar duyuşsal ve sosyal gelişimi de önemsenmekte; bireyin etik kararlar alabilen, empati kurabilen ve topluma katkı sunabilen bir birey olarak yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu anlayış, eğitimde insan merkezli bir yaklaşımın göstergesidir. Öğrenci, yalnızca bilgi tüketen değil; değer üreten ve kendini gerçekleştiren bir birey olarak konumlandırılmaktadır.

Değerler eğitimi, öğrencinin bireysel potansiyelini keşfetmesini ve geliştirmesini desteklerken; aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinci kazandırır. Öğrenci, yalnızca sınavlara hazırlanan değil; çevresine duyarlı, etik kararlar alabilen ve farklı bakış açılarını tanıyabilen bir birey olarak yetiştirilmelidir. Bu süreçte öğrenci merkezli öğrenme, proje tabanlı uygulamalar ve sosyal sorumluluk etkinlikleri önemli araçlar olarak kullanılmaktadır. Öğrencinin kendi değerlerini sorgulaması, toplumsal sorunlara çözüm üretmesi ve aktif vatandaşlık bilinci geliştirmesi teşvik edilmektedir. Bu yaklaşım, UNESCO'nun küresel vatandaşlık eğitimi ilkeleriyle de örtüşmektedir (UNESCO, 2015). Öğrenci, hem yerel kültürünü tanıyan hem de evrensel değerlere açık bir birey olarak konumlandırılmaktadır. Bu profil, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin temel felsefesiyle bütünleşen bir öğrenci idealini yansıtmaktadır. Ryan ve Deci (2000), bireyin içsel motivasyonunun gelişimi için değer temelli öğrenmenin kritik olduğunu belirtirken; Banks (2008), çokkültürlü eğitim bağlamında öğrencinin hem yerel hem evrensel değerlerle donatılmasının küresel vatandaşlık bilinci açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Kirschenbaum (1995), değerlerin yalnızca öğretilmesi değil, yaşanması gerektiğini savunarak öğrenci merkezli uygulamaların önemine dikkat çeker.

3.3. Öğretim Programlarına Yansıması

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin öğretim programlarına yansıması, değerler eğitiminin sistematik biçimde yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. 2024 itibarıyla güncellenen öğretim programlarında değerler eğitimi hem açık hem de örtük biçimde yer almaktadır (OGM Materyal, 2024). Bu durum, değerlerin yalnızca belirli derslerle sınırlı kalmadığını; disiplinler arası bir yaklaşımla tüm öğretim sürecine entegre edildiğini göstermektedir. Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde değerler doğrudan içerik olarak sunulurken; Fen Bilimleri, Matematik ve Türkçe gibi derslerde ise örtük program yoluyla kazandırılmaktadır. Bu çeşitlendirme, öğrencinin farklı bağlamlarda değerleri tanımasını ve içselleştirmesini kolaylaştırmaktadır.

Örneğin, Fen Bilimleri dersinde çevre bilinci; Matematik dersinde adalet ve eşitlik; Türkçe dersinde ise empati ve iletişim gibi değerler örtük biçimde işlenmektedir. Dilaver (2023), bu değerlerin örtük program aracılığıyla öğrenciye kazandırılmasının davranışsal gelişim açısından etkili olduğunu belirtmektedir. Bu yapı, öğrencinin değerleri yalnızca tanıması değil; aynı zamanda gündelik yaşamda uygulaması için zemin hazırlamaktadır. Öğretmen kılavuzlarında ve ölçme-değerlendirme araçlarında

da değerler eğitimiyle uyumlu içeriklere yer verilmesi, bu sürecin yalnızca öğretim aşamasıyla sınırlı kalmadığını; aynı zamanda değerlendirme süreçlerine de entegre edildiğini göstermektedir. Okul dışı öğrenme ortamları, kulüp çalışmaları ve sosyal sorumluluk projeleri aracılığıyla değerler eğitimi desteklenmekte; böylece öğrencinin değerlerle kurduğu ilişki okul sınırlarını aşarak toplumsal yaşama taşınmaktadır.

Bu yapı, değerler eğitiminin hem planlı öğretim hem de örtük öğrenme süreçleriyle bütünleştiğini ve öğrencinin çok boyutlu gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır. Öksüz (2012), öğretmenlerin değer aktarımında örtük programın etkisini vurgularken; Kayan (2022), karakter eğitiminin etkili olabilmesi için aile-okul iş birliği ve kültürel bağlamın dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Berkowitz ve Bier (2005), karakter eğitiminin başarısı için okul kültürü, öğretmen rolü ve değerlendirme stratejilerinin bütüncül biçimde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo 2. Öğretim programlarında değerlerin açık ve örtük biçimde dağılımı

Ders Adı	Açık Değerler	Örtük Değerler
Hayat Bilgisi	Yardımlaşma, Saygı	Toplumsal sorumluluk
Fen Bilimleri	Çevre bilinci	Sabır, Dikkat
Matematik	Adalet, Eşitlik	Tutarlılık, Doğruluk
Türkçe	Empati, İletişim	Eleştirel düşünme
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Merhamet, Sevgi	Manevi sorumluluk

Tablo 2, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde değerlerin derslere nasıl entegre edildiğini açık biçimde göstermektedir. Açık değerler, öğretim programlarında doğrudan içerik olarak yer almakta; örtük değerler ise öğretim sürecinin doğal akışı içinde öğrenciye kazandırılmaktadır. Bu yapı, değerler eğitiminin hem planlı öğretim hem de örtük öğrenme süreçleriyle bütünleştiğini ve öğrencinin çok boyutlu gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır.

Öğretim programlarına yansıyan değerler incelendiğinde, 2018 ve 2024 Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi değerlerin görünür biçimde yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. 2018 programında kök değer yaklaşımı benimsenirken, 2024 programında Erdem-Değer-Eylem modeli ve çatı değer uygulaması öne çıkmıştır (Güneş & Yıldırım, 2024). Sosyal Bilgiler programı açısından bakıldığında ise 2024 programı önceki yıllara göre değerler ve beceriler bakımından önemli farklılıklar içermektedir (Yıldırım & Çalışkan, 2024). Bununla birlikte öğretmen görüşleri, değerler eğitiminin uygulama boyutunda çeşitli sorunlar ve eksiklikler olduğunu göstermektedir (Yıldırım & Çalışkan, 2017).

4. Tartışma

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin değerler eğitimi yaklaşımı, geleneksel müfredat anlayışından farklı olarak bireyin karakter gelişimini merkeze alan bir paradigma sunmaktadır. Bu yaklaşım, bireyin yalnızca bilişsel değil; duyuşsal ve sosyal yönlerini de kapsayan bütüncül bir eğitim anlayışını temsil etmektedir. Bulgular, değerlerin öğretim programlarına hem açık hem örtük biçimde entegre edildiğini göstermekte; bu durum, eğitimde değer aktarımının planlı ve doğal öğrenme süreçleriyle bütünleştiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Erdem-Değer-Eylem çerçevesi, bireyin etik niyet ile davranışsal çıktı arasında anlamlı bir bağ kurmakta; bu bağlamda eğitim, bireyin kimliğini ve toplumsal rolünü şekillendiren bir araç haline gelmektedir. Lickona (1991), bu yapının bireyin karakter gelişimini desteklediğini vurgularken; Akbaş (2004), öğretmenlerin bu süreci modelleme yoluyla desteklemesi gerektiğini belirtmektedir.

Literatürde değerler eğitiminin genellikle normatif düzeyde ele alındığı; uygulama boyutunun ise sınırlı kaldığı görülmektedir. Lickona (1991), karakter eğitiminin yalnızca değerleri öğretmekle sınırlı kalmaması; bu değerlerin davranışa dönüşmesini sağlaması gerektiğini savunmaktadır. Halstead ve Taylor (2000), değerler eğitiminin bireyin ahlaki gelişimini destekleyen bir süreç olarak yapılandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Kayan (2022), karakter eğitiminin yalnızca okul temelli değil; aynı zamanda aile, kültür ve sosyal çevre gibi paydaşların birlikte rol aldığı bir yapı olduğunu

vurgulamaktadır. Öksüz (2012), İngiltere ve Türkiye'deki sınıf öğretmenlerinin değer aktarımında örtük programın önemine dikkat çekmekte; İngiltere'de öğrenci merkezli ve proje temelli uygulamaların öne çıktığını, Türkiye'de ise normatif yaklaşımların baskın olduğunu belirtmektedir. Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin değerler eğitimi yaklaşımını hem kuramsal hem uygulamalı düzeyde analiz ederek literatürdeki bu boşluğu doldurmaktadır.

Bu yönüyle model, UNESCO'nun küresel vatandaşlık eğitimi ilkeleriyle örtüşmekte; bireyin yerel kültürünü tanıyan ve evrensel değerlere açık bir birey olarak yetiştirilmesini hedeflemektedir (UNESCO, 2015). OECD (2018), değer aktarımını 21. yüzyıl becerileriyle entegre biçimde ele almakta; Avrupa Komisyonu (2022), demokratik okul kültürü ve öğrenci katılımı üzerinden değerlerin kazandırılmasını önermektedir. Singapur Eğitim Modeli, disiplin ve öz denetim gibi değerleri aile-okul iş birliğiyle desteklemekte; davranış puanlaması ve rehberlik raporlarıyla değerlendirme yapmaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ise Erdem-Değer-Eylem çerçevesiyle bireyin içsel gelişimini desteklemekte; disiplinler arası entegrasyon ve örtük program analiziyle değerlerin davranışa dönüşmesini hedeflemektedir.

Öğretim programlarında değerlerin disiplinler arası biçimde ele alınması, öğrencinin farklı bağlamlarda değerleri tanımasını ve içselleştirmesini kolaylaştırmaktadır. Bu durum, değerler eğitiminin yalnızca belirli derslerle sınırlı kalmadığını; eğitim sisteminin bütününe yayıldığını göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerin bu sürece aktif biçimde katılması, değerlerin davranışa dönüşmesinde kritik rol oynamaktadır. Öğretmen yetiştirme programlarında etik liderlik ve değer aktarımı konularının daha fazla yer bulması, modelin başarısını artıracak önemli bir adımdır. Tartışma bölümünde elde edilen bulgular, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin değerler eğitimi yaklaşımının hem teorik hem pratik düzeyde güçlü bir yapı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Uluslararası kurumların değerler eğitimi yaklaşımlarının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile karşılaştırılması

Kurum / Model	Vurgulanan Temel Değerler	Uygulama Stratejileri	Değerlendirme Yaklaşımı
UNESCO (2015)	Evrensel insan hakları, barış, kültürel çeşitlilik	Küresel vatandaşlık eğitimi, proje temelli öğrenme	Sosyal etki analizi, niteliksel gözlem
OECD (2018)	Küresel yetkinlikler, iş birliği, empati	21. yüzyıl becerileriyle entegre değer aktarımı	Beceri temelli rubrikler, öz değerlendirme
Avrupa Birliği (2023)	Özgürlük, sorumluluk, hoşgörü	Demokratik okul kültürü, öğrenci katılımı	Katılım düzeyi, davranış örüntüleri
Singapur Eğitim Modeli (2014)	Toplumsal uyum, disiplin, öz denetim	Değer temelli müfredat, aile-okul iş birliği	Davranış puanlaması, rehberlik raporları
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024)	Erdem, değer, eylem; Türk medeniyet birikimi + evrensel değerler	Erdem-Değer-Eylem çerçevesi, disiplinler arası entegrasyon	Davranışa dayalı gözlem, örtük program analizi

Tablo 3, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin değerler eğitimi yaklaşımını UNESCO, OECD, Avrupa Birliği ve Singapur gibi uluslararası örneklerle karşılaştırarak hem özgün yönlerini hem de evrensel bağlamını ortaya koymaktadır. Modelin disiplinler arası entegrasyonu ve davranışa dayalı gözlem stratejisi, diğer yaklaşımlardan ayrılan temel özelliklerdir.

Bu karşılaştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin hem yerel kültürel mirasa hem de evrensel değerlere dayandığını göstermektedir. Model, yalnızca bir müfredat değişikliği değil; aynı zamanda bir eğitim felsefesi ve toplumsal yeniden inşa projesidir.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değerler eğitiminin kuramsal temellerini, uygulama boyutlarını ve öğretim programlarına yansımalarını analiz ederek literatüre özgün bir katkı sunmuştur. Erdem-Değer-Eylem çerçevesi, bireyin karakter gelişimini destekleyen bir yapı olarak

eğitim sistemine entegre edilmiş; öğretim programlarında değerlerin açık ve örtük biçimde sunulması, değer aktarımının çok boyutlu biçimde gerçekleştiğini göstermiştir. Öğrenci profili, bilgi temelli değil; anlam temelli bir zemine oturtulmuş, bireyin etik bilinç, empati ve toplumsal sorumluluk gibi değerlerle donatılması hedeflenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (2024), bu profili "yetkin ve erdemli insan" olarak tanımlamakta; bireyin bilgi, beceri, eğilim ve değerlerle yapılandırıldığını vurgulamaktadır.

Araştırma bulguları, değerler eğitiminin yalnızca teorik düzeyde değil; davranışsal düzeyde de kazanılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin rolü kritik önemdedir. Öğretmenlerin değer aktarımında rol model olması sürecin başarısı açısından belirleyici bir faktördür (Akbaş, 2004). Çokkültürlü eğitim bağlamında öğrencilerin hem yerel hem evrensel değerlerle donatılması küresel vatandaşlık bilinci açısından önemlidir (Banks, 2008). Nucci (2009), karakter eğitiminin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin öğrenci profili, yetkin ve erdemli birey yetiştirmeyi hedefleyen özgün bir yaklaşım sunmaktadır; ancak girişimcilik ve kariyer planlama gibi eksiklikler modelin geliştirilmesi gereken yönleri olarak öne çıkmaktadır (Yıldırım & Çalışkan, 2024).

Tablo 4. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde Değerler Eğitiminin Paydaşlara Göre Rol Dağılımı*

Paydaş	Sorumluluklar	Uygulama Örnekleri
Öğretmen	Değerleri modelleme, sınıf içi uygulamaları yönlendirme	Etik liderlik, proje temelli öğrenme, rehberlik
Okul Yönetimi	Okul kültürünü değerlerle uyumlu biçimde yapılandırma	Sosyal etkinlikler, kulüp çalışmaları, okul içi ödüller
Veli / Aile	Ev ortamında değerlerin pekiştirilmesi	Aile katılımı, evde sorumluluk paylaşımı
Öğrenci	Değerleri içselleştirme ve davranışa dönüştürme	Empati, gönüllülük, akran desteği
MEB	Program geliştirme, öğretmen eğitimi, ölçme-değerlendirme stratejileri	Müfredat entegrasyonu, öğretmen seminerleri

Tablo 4, değerler eğitiminin yalnızca öğretmen temelli değil; çok paydaşlı bir yapı içinde yürütülmesi gerektiğini göstermektedir. Her paydaşın özgün katkısı, modelin başarısını doğrudan etkilemektedir.

Değerler eğitiminin ölçülebilirliği ise hâlâ tartışmalı bir konudur. Nucci (2009), değerlerin nicel göstergelerle değil; nitel izlerle, davranış örüntüleriyle ve toplumsal etkileriyle anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, değerlerin değerlendirilmesinde davranışa dayalı gözlem, öz değerlendirme ve örtük program analizi gibi yöntemler kullanılmalıdır. OECD (2018) ve Avrupa Komisyonu (2022) gibi kurumlar, değerlerin beceri temelli rubrikler ve öğrenci katılım düzeyleriyle izlenmesini önermektedir. Öksüz (2012), öğretmenlerin değer aktarımında rol model olmasının ve okul kültürünün bu süreci desteklemesinin önemini vurgularken; Kayan (2022), karakter eğitiminin etkili olabilmesi için aile-okul iş birliği ve kültürel bağlamın dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ise bu süreci disiplinler arası entegrasyon ve davranışa dayalı gözlem stratejileriyle desteklemektedir.

Modelin uluslararası yaklaşımlarla karşılaştırılması hem özgünlüğünü hem de evrensel bağlamını anlamak açısından önemlidir. UNESCO (2015), küresel vatandaşlık eğitimiyle evrensel insan hakları ve kültürel çeşitliliği vurgularken; Singapur Eğitim Modeli, toplumsal uyum ve öz denetim gibi değerleri aile-okul iş birliğiyle desteklemektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Türk medeniyet birikimi ile evrensel değerleri harmanlayarak hem yerel hem küresel düzeyde anlamlı bir eğitim felsefesi sunmaktadır. Bu karşılaştırma, modelin yalnızca bir müfredat değişikliği değil; aynı zamanda bir toplumsal yeniden inşa projesi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin sunduğu değerler eğitimi yaklaşımı, bireyin kendini gerçekleştirmesi ve yaşadığı topluma anlam katması için güçlü bir zemin sunmaktadır. Bu yaklaşım, eğitimde yalnızca bilgi değil; insan yetiştirme idealini merkeze alan bir dönüşümün habercisidir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Sosyal bilgiler öğretiminde değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Banks, J. A. (2008). *An introduction to multicultural education*. Boston, MA: Pearson.
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). *What works in character education: A research-driven guide*. Washington, DC: Character Education Partnership.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Dilaver, M. (2023). *Örtük program ve değerler eğitimi üzerine bir inceleme*. [Makale bilgisi eklenmeli].
- Güneş, G., & Yıldırım, Y. (2024). 2018 and 2024 life science curriculum examination of programs in terms of values education. *Uluslararası Eğitim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 66–84.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kayan, A. (2022). *Karakter eğitimi ve aile-okul iş birliği*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Kohlberg, L. (1981). *The philosophy of moral development: Moral stages and the idea of justice*. San Francisco, CA: Harper & Row.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York, NY: Bantam Books.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ministry of Education Singapore. (2014). *Values and character education framework*. Singapore: MOE.
- Nucci, L. P. (2009). *Nice is not enough: A teacher's guide to education for integrity*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. Paris: OECD Publishing.
- OGM Materyal. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Öksüz, Y. (2012). *Değerler eğitimi ve örtük program*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Taşkın, S. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde değerler eğitimi yaklaşımının analizi. *İstanbul Eğitim Dergisi*, 2(2), 160–180. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1640604>

- Topçu, N. (1961). *Türkiye'nin maarif davası*. İstanbul: Hareket Yayınları.
- UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. Paris: UNESCO.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2017). The teachers' opinions about values education and values in the 2005 with 2017 teaching programme of social studies lesson. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7–23.
- Yıldırım, Y. & Çalışkan, A. (2024). Evaluation of the Türkiye Century Education Model in terms of 21st century human profile. *Electronic Journal of Education Sciences*, 13(26), 204–220.
- Yıldırım, Y. & Çalışkan, A. (2024). 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programının 2005, 2015 ve 2018 programlarıyla karşılaştırmalı analizi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 8(1), 108–142.

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları	Makale iki yazarlıdır.
Çıkar Çatışması Bildirimi	Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.
Destek/Destekleyen Kuruluşlar	Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kar amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.
Etik Onay ve Katılımcı Rızası	“Erdemden Eyleme: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde Değerler Eğitiminin Bütüncül İnşası” başlıklı çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmadığı yazar tarafından beyan edilmiştir.
